

HYVINVOINTIALA

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Lausunto hallituksen esityksestä laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta

HE 299/ 2022 vp

13.01.2023

Taustaa

- Hyvinvointiala HALI ry pitää välttämättömänä, että julkista ja yksityistä sosiaali- ja terveyspalvelua valvotaan yhdenmukaisesti sekä lainsäädännön että toiminnan näkökulmasta. Valvonnan tulee kohdistua palveluun eikä tuottajatahoon.
- Valvonnan menettelytapoja ja käytäntöjä on selkiytettävä, yhtenäistettävä ja joustavoitettava. Nykyinen toimilupajärjestelmä on eriarvoistava ja jälkeenjäänyt.
- Valvonnan tulosten pitää olla avoimesti saatavilla ja vertailtavissa. Tilanne on ollut yksityisen järjestelmän näkökulmasta kestämätön jo pitkään.
- Hyvinvointiala HALI ry kannattaa omavalvonnan ja niihin liittyvien sähköisten järjestelmien kehittämistä
- Laki edellyttää samaa tasoa sekä julkiselta että yksityiseltä toiminnalta. Tämä tulisi näkyä myös palvelusta maksettavissa korvauksissa.

Tasapuoliset pelisäännöt

- Viranomaisvalvonta on lähtökohtaisesti lainmukaisuuden valvontaa
- Monissa yksityistä tuotantoa koskevissa tarkastuskertomuksissa otetaan kantaa esimerkiksi työnantajan direktio-oikeuden piiriin kuuluviin asioihin kuten työnjohto, työaikajärjestelyt, työvuorolistan suunnittelu jne. Toinen esimerkki ovat asiakkaiden vuokrasopimukset tai kiinteistön käyttöön liittyvät asiat, jotka eivät sinällään ole lainmukaisuuden valvontaa.
  - Kyse on myös siitä, että kunnat ja aluehallintovirastot ovat ylittäneet toimivaltansa
- Valvonnan tavoitteet tulee selkiyttää: keskeinen tarkoitus on, että toiminta on lainmukaista ja hoito- ja hoivakäytännöt ovat laadukkaita ja vastaavat kaikille yhteisiä ohjeita
- Myös viranomaiset ovat kiinnittäneet huomiota toimilupajärjestelmän epäkohtiin
  - Kilpailuviranomainen
  - Sote-uudistukseen liittyvän lainsäädännön perusteluosat / STM

HYVINVOINTIALA

Pykäläkohtaisia kommentteja

Yleiset säännökset

- Lain soveltaminen kun alihankinta tapahtuu ulkomailta kaipaa selkiyttämistä
- Valvoa tulee myös hoito- ja hoivatakuuaikojen noudattamista
  - Jos julkinen taho ei pysty tuottamaan palvelua säädetyssä ajassa on palvelu hankittava muilla tavoin ulkopuolelta kuten terveydenhuoltolaki edellyttää
- Häiriötilanteisiin varautuminen
  - Globaalit pandemiat ja muut vakavat tartuntataudit ovat valtion ja hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla. Niihin ei pystytä varautumaan sopimuksin eikä niitä pystytä ennakoimaan. Jos tällaista vaadittaisiin palveluntuottajilta, on kustannukset korvattava täysimääräisesti julkisella järjestämisvastuulla olevien palveluiden osalta (ostopalvelu ja palveluseteli)
  - Normaali varautuminen on normaalia palveluyksiöiden toimintaa

Tukipalveluiden valvonta

- Osa tukipalvelutuottajista tuottaa vain tukipalveluita ilman, että tuottaisivat pääpalveluina olevia varsinaisia rekisteröitäviä sosiaalipalveluita. Nämä palvelut ovat välttämättömiä monille kotona pärjäämisen varmistamiseksi.
- Hyvinvointialueet ottavat rekisteröintejä vastaan vain vuoden 2023 loppuun saakka
- Palveluiden valvonta on edellytys palvelun arvonlisäverottomuudelle. Jos em. tukipalvelut tulisivat arvonlisäverolliseksi, ei loppuasiakkaat pystyisi niitä enää riittävässä määrin hankkimaan. Palvelut ovat tällä hetkellä osa asiakkaan palvelu- ja hoitosuunnitelmaa.
- Tähänastinen järjestelmä on ollut toimiva ja sitä ei tulisi murentaa. Valvontalain tavoitteena ei ole muuttaa palveluiden arvonlisäverokäytäntöjä! Arvonlisäverotuksen reunaehdot juontuvat EU-lainsäädännöstä (viranomaisen valvontavelvollisuus on oltava jotta loppuasiakkaalle palvelu voi olla arvonlisäverotonta).
- Valiokunnan tulee varmistaa, että tilanne on selkeä myös 1.1.2024 lähtien valvontalain voimaan tullessa

Vaativan sosiaalihuollon yksikön käsite (4 § kohta 8)

- Esitystä tulee selkiyttää; tulkinta ei saa olla niin laaja, että sen piiriin tulevat myös muut kuin todelliset vaativan sosiaalihuollon yksiköt (hyvin monissa yksiköissä joudutaan käyttämään esimerkiksi rajoitustoimenpiteitä tilanteen mukaan)
- Määritelmän piiriin ei pidä kuulua esimerkiksi ikäihmisten tehostetun palveluasumisen yksiköt, joissa tuotetaan avohoitona ympärivuorokautisesti arjessa selviytymisen mahdollistavaa palvelua. Asukkaat asuvat kodinomaisissa yksiköissä, joista he ovat vuokranneet asuntonsa huoneenvuokralain mukaisesti. Normaalisti nämä yksiköt eivät ole vaativaa sosiaalihuoltoa lukuun ottamatta ehkä joitakin psykogeriatrisia yksiköitä.

Palveluntuottajaa koskevat yleiset edellytykset

- Yksityisen toimijan konkurssia vastaavat tilanteet julkisten yksiköiden osalta / alirahoitus?
- Toimitilojen soveltuvuus; yksityisillä on ollut toimilupajärjestelmä, jonka mukaisesti toimitilat on tarkastettu ja ovat mitä ilmeisimmin asianmukaisella tasolla. Miten julkisten toimijoiden toimitilat saatetaan vastaavalle tasolle laadullisten vaatimusten osalta?
- Asiakkaiden vuokraan liittyvät asiat ja vuokran määrittely ei ole palvelunjärjestäjän vastuulla
- Ylisuurilla neliövuokrilla ei tule kompensoida hoiva- ja hoitopalvelujen kustannuksia (sisäinen laskutus hva)
- Lakiesityksen 9 § / henkilöstölle asetettavat lain ylittävät edellytykset
  - Yksityinen ja julkinen poikkeavat toisistaan toimilupiin tai ilmoituksiin kirjattujen erityisten vaatimusten osalta. Missä aikataulussa ero tässä suhteessa poistetaan julkisten ja yksityisten väliltä?
  - ”lyhyiden poissaolojen” korvaaminen sijaisilla – säädösesitysten realistisuus hoitajatilanne huomioiden
  - Henkilöstön saatavuus ei ole välttämättä työnantajasta kiinni
- Toimilupakäytäntöön liittyvät erityiset vaatimukset tulee poistaa valvontalain astuessa voimaan, vaikka yksityisiä yksiköitä ei olisi vielä ehditty rekisteröidä. Tämä koskee esimerkiksi sitä, että yksityiset toimijat ovat joutuneet ilmoittamaan lupaviranomaiselle välillisen työn resurssit.
- Laki mahdollistaa 3 kk:n ajan ns. ylipaikan käytön perustellusta syystä; käytäntöjen yhdenmukaistaminen tältä osin

Vuokrattu ja alihankittu henkilöstö

- Esityksen mukaan vuokratun ja alihankitun henkilöstön olisi toimittava palveluntuottajan työsopimuslain mukaisen johdon ja valvonnan alaisena. Kohtaa on selkiytettävä siltä osin, millaista työnjohdollista alaisuutta tarkasti ottaen tarkoitetaan.
  - Yksi yritys ei voi olla toisen yrityksen johdon ja valvonnan alainen
  - Itsenäinen ammatinharjoittajuus toisen yhtiön sisällä
- Laissa on erotettava 1) sopimusoikeudelliset valvonnalliset keinot (järjestämislaki) ja 2) laista johtuvat työn johto- ja valvontaoikeudet (valvontalaki)
  - Palveluta tulee voida tuottaa myös ketjuissa yksityisen elinkeinonharjoittajan yritysmuodossa
- Palveluita tuotetaan eri tavoin; yksityisellä rahalla maksetut palvelut, julkisella rahalla kustannetut palvelut, työterveydenhuolto
- Henkilöstön vakinaisuus ja sijaisuus kuuluvat työnantajan direktio-oikeuden piiriin (oma lainsäädäntönsä), ei sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaa koskevan lainsäädännön piiriin
  - Vanhuspalvelulaissa säädetty ns. välillisen ja välittömän työstä; määräyksien tasapuolinen soveltaminen julkisessa ja yksityisessä toiminnassa
- Vastuuhenkilön kelpoisuusvaatimusten yhdenmukaisuuden varmistaminen julkisessa ja yksityisessä toiminnassa yhdenmukaisesti

Muita asioita

- Hyvinvointiala HALI ry pitää hyvänä, että palveluyksikkö voi koostua monesta erillisestä fyysisestä toimipaikasta, mutta esityksen kohta kaipaa selkiyttämistä
  - Voiko palveluyksikkö siis sijaita useassa osoitteessa? Ilmoitetaanko kaikki osoitteet missä toimitaan? Osa palveluista annetaan asiakkaan kotona.
- Hallinnollista ohjausta ja kehotusta koskevat tiedot tultaisiin tallentamaan Soteraan (12 §); tämä tulee aloittaa samanaikaisesti sekä julkisten että yksityisten yksiköiden osalta.
- Suunniteltu asiakasmäärä ja vastaavasti suunniteltu henkilömäärä vaihtelevat jatkuvasti; liian tiheä ilmoitusvelvollisuus muodostuu raskaaksi työksi, joka vie resurssia hoito- ja hoivatyöltä
  - Huomioon tulee ottaa varsinkin pienet yksiköt
  - Pohtia tulee mitkä muutokset ovat oleellisia ilmoitettavia muutoksia (esim. asiakaspalvelua parantava muutos, henkilöstömäärän kasvattaminen, ammattinimikkeiden muutos jne. eivät välttämättä tuo lisäarvoa muutoksien ilmoittamiseen). Rekisterinpitäjä rekisteröi helposti tietoa, joka ei rekisteröintihetkellä ole enää ajan tasalla.
- Palveluntuottajan valtakunnalliset tiedot ja palveluyksikkökohtaiset tiedot tulee erottaa toisistaan

Kiitos!

Johtava elinkeinoasiantuntija Aino Närkki

aino.narkki@hyvinvointiala.fi , puhelin 0400 436438

@AinoNarkki